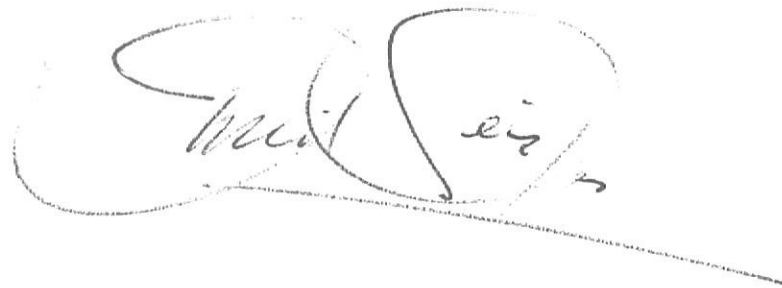

Camil Geis, un noucentista popular

Narcís-Jordi Aragó

DE CAMIL GEIS PARRAGUERAS (Girona 1902-Sabadell 1986) es pot dir que va ser sacerdot, músic, filòleg, escriptor, poeta, català i gironí. Cada un d'aquests atributs mostra un tret de la seva fesomia i amb tots junts pot traçar-se el perfil i el volum de la seva personalitat.

El sacerdot

Fill del barber del Pont Major, Camil Geis va estudiar com a alumne extern al Seminari de Girona; durant onze anys consecutius va fer i desfer cada dia el llarg camí entre el centre docent i el seu barri: el carrer de Pedret, que li proporcionava, segons deia, «la millor visió del món».

Ordenat sacerdot l'any 1925, el seu primer destí va ser Sant Feliu de Guíxols, on fou durant dos anys organista de la parròquia i hi fundà una capella polifònica. Després va passar dos anys a la Cellera de Ter, on també va dirigir una coral. L'any 1929 va guanyar per oposició la plaça d'organista de la parròquia arxiprestal de Sant Feliu de Sabadell i

va anar a viure a la que seria la seva ciutat d'adopció. Alternà les funcions d'organista i mestre de capella amb múltiples activitats espirituals i de signe pastoral a l'Hospital, a la Casa de Beneficència, a l'Acció Catòlica i a diverses confraries. Va acabar essent ecònom de la parròquia, i un referent a la ciutat per la quantitat de persones a les quals va comprendre, allisonar i ajudar. Jordi Domènech Soterias el recorda així: «Era fonamentalment bo. Quan anàvem a confessar-nos del pecat (de l'únic pecat que hi havia), ell s'ho passava més malament que nosaltres».(1)

Geis va alternar les tasques pastorals amb les de professor de religió i moral a l'Escola Industrial d'Arts i Oficis, a l'Institut Laboral, a l'Escola de Formació Social i altres. El sacerdoci va impregnar del tot la seva vida i la seva activitat com a músic, escriptor i poeta.

El músic

La formació musical rebuda al Seminari de Girona la va completar Geis a Barcelona amb estudis d'orgue i de composició. A més d'organista i

mestre de capella, va ser un compositor prolífic d'obres per a orgue, per a cants litúrgics i per a cançons populars i representacions teatrals. Va dedicar una especial atenció als goigs d'arrel popular, per als quals va compondre alhora la música i la lletra. Una part de l'obra musical –misses, motets, himnes i càntics– es troba recollida en el disc *Música i paraula*.

El filòleg

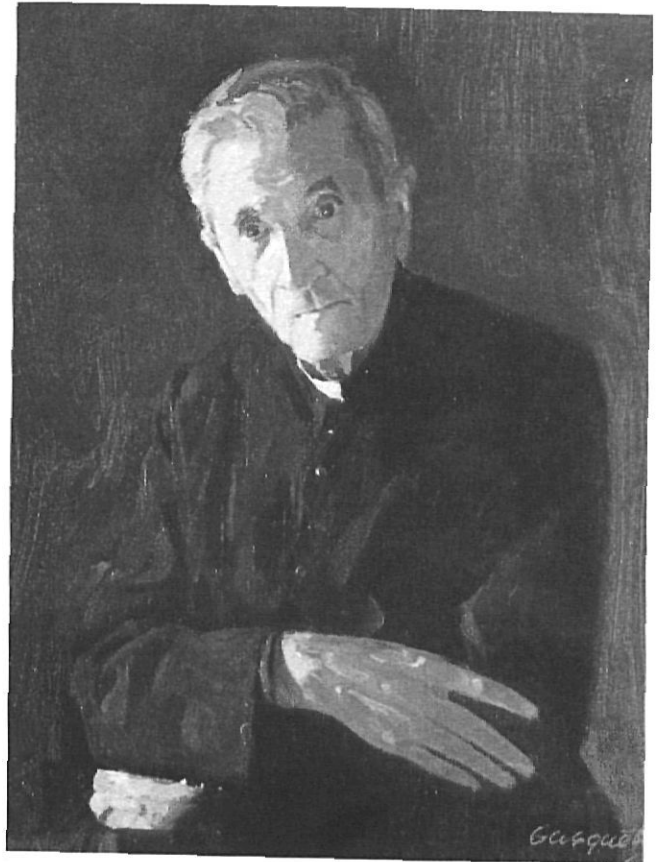
Des dels anys d'estudiant al Seminari, Geis va col·laborar a l'elaboració del *Diccionari Català-Valencià-Balear* d'Alcover-Moll, tal com ho acredita la correspondència mantinguda amb els seus autors. Les seves *Narracions extravagants* són esmentades en el Diccionari com a fons d'informació lexicogràfica. D'altra banda, el seu *Llibre de rondalles populars* va ser escollit pel pedagog Alexandre Galí per a la lectura d'infants a l'Escola Blanquerna. Aquest coneixement profund de l'idioma va ser decisiu per consolidar el seu estil, en el qual les paraules sàvies conviuen harmònicament amb els mots d'arrel popular.

Durant la Guerra Civil, va cursar estudis de filologia romànica i estudis superiors de llengua i literatura franceses a la Facultat Catòlica de Lletres de Lió. Va publicar a Avinyó la seva evocació dels primers mesos de guerra, *L'enfer sur la terre et Dieu partout*.

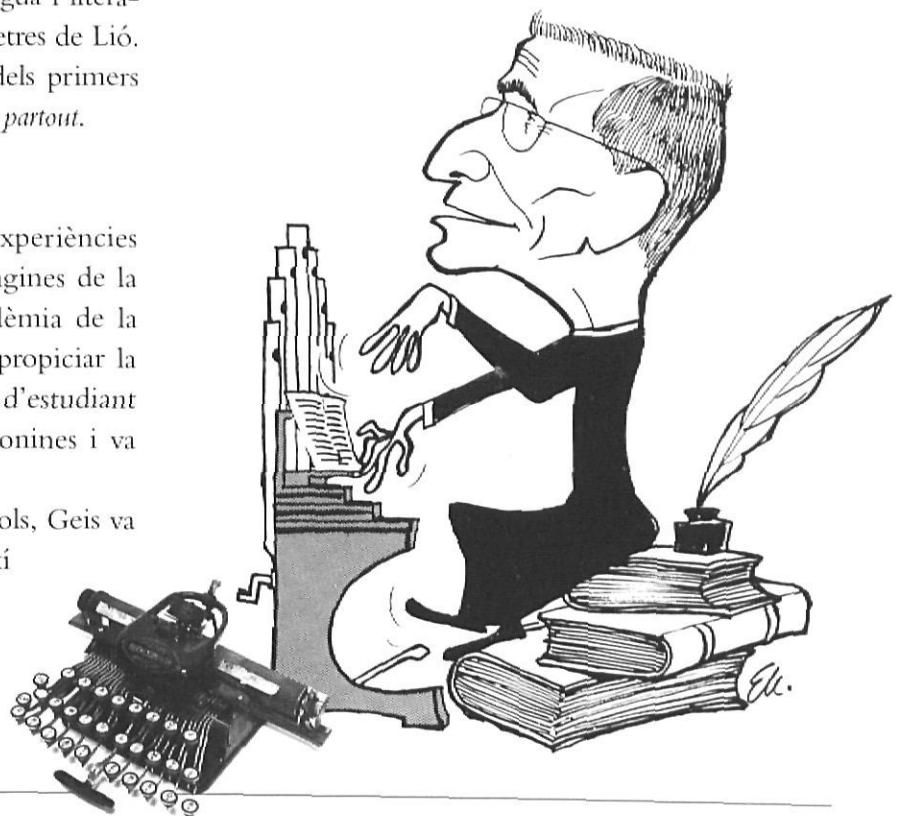
L'escriptor

Camil Geis va viure les primeres experiències literàries en plena adolescència, a les pàgines de la revista del Pont Major *L'Escon*. L'Acadèmia de la Congregació Mariana del Seminari va propiciar la seva activitat creadora; durant els anys d'estudiant va participar en les penyes literàries gironines i va ser premiat en diversos Jocs Florals.

Durant l'estada a Sant Feliu de Guíxols, Geis va col·laborar a la revista *L'Avi Muné*, i així va començar la seva vastíssima producció en prosa, apareguda en tribunes i mitjans molt diversos de Girona, Olot, Figueres i, sobretot, Sabadell, on va ser

Camil Geis (1902-1986) en un oli de Joaquim Busquets i a sota, caricatura d'Emili Hierro.

Bibliografia essencial

Poesia

- Balades i cançons*, Imp. Joan Sallent, Sabadell, 1931.
Horitzons i rutes, Imp. N. Poncell, Igualada, 1936.
Rosa mística, Imp. Joan Sallent, Sabadell, 1942.
Poemes de Nadal, Imp. Altés, Barcelona, 1946.
Muntanya santa, Imp. Altés, Barcelona, 1947.
Fulles d'heura, Ed. Torrell de Reus, Barcelona, 1948.
Poemes eucarístics, Imp. Altés, Barcelona, 1950.
Veni Creator, Imp. Altés, Barcelona, 1950.
Geòrgiques eucarístiques, Imp. Joan Sallent, Sabadell, 1952.
Bestiari hagiogràfic, Imp. Joan Sallent, Sabadell, 1969.
De primavera a reravera, Ed. Torrell de Reus, Barcelona, 1955.

Prosa

- Llibre de rondalles populars*, Llib. i Tip. Catòlica, Barcelona, 1935.
Glossari de pietat, Imp. Joan Sallent, Sabadell, 1935.
L'enfer sur la terre et Dieu partout, Maison Aubanel Pierre, Avinyó, 1939.
Festes assenyalades, Imp. Joan Sallent, Sabadell, 1950.
Honorable senectut, Imp. Joan Sallent, Sabadell, 1956.
L'ermità de Samalús, Imp. Altés, Barcelona, 1971.
Pas i repàs, Ed. Quadern, Sabadell, 1981.
El nostre pa de cada festa, Gràf. Canuda, Barcelona, 1985.
Els que he trobat pel camí, Ed. AUSA, Sabadell, 1986.

Teatre

- L'estel d'Orient*, Biblioteca Iluro, Mataró, 1928.
Els taujans, Biblioteca Iluro, Mataró, 1931.
El sabater de Vallmoll, Imp. Fispert, Sabadell, 1935.

membre actiu de l'Associació de la Premsa. Aquest material ingent va ser recollit en els volums *Pas i repàs*, amb obres que Octavi Saltor divideix en «narratives, periodístiques, reflexives, apològiques, polèmiques, dialèctiques o rememoratives». (2) Leandre Amigó diu que són pàgines «escrites amb exactitud i claredat, amb una prosa alegre, precisament per ser senzilla»; (3) Miquel Dolç coincideix a afirmar que el seu estil proporciona «una lliçó de serenitat, netedat i maduresa». (4) Per a Climent Forner, la producció en prosa de Geis és «una obra clàssica, en el sentit tradicional del mot: humana, molt humana, per més que sembli freda per la contenció, l'elegància i l'equilibri amb què ha estat concebuda». Forner arriba a fer-se aquesta pregunta: «I si resultés que, tot i ser un bon poeta, Geis fos encara un millor prosista?». (5)

De l'obra en prosa de Geis mereix una atenció especial el recull de retrats biogràfics *Els que he trobat pel camí*, publicats durant molts anys com a sèrie a la *Revista de Girona*, i recollits pòstumament en un llibre que és un valuós document informatiu de primera mà sobre cent cinquanta personatges rellevants del seu temps.

El poeta

El Geis poeta, format en l'època del noucentisme, és hereu alhora de Verdguer i de Carner. Admirava molt Francis Jammes, amb qui s'assembla per la temàtica, la simplicitat i la frescor popular. Segons Maurici Serrahima, el seu lirisme personal prové de la font verdagueriana «però posada al to literari del temps», (6) gràcies a la ja esmentada condició de filòleg, a la riquesa del seu lèxic i al coneixement profund del llenguatge del poble.

Geis treballa els seus poemes amb una perfecció d'orfebre que és típica dels noucentistes. Saltor el considera un mestre en tots els aspectes formals: «la dicció, la precisió, la respiració, la metafòrica, els aforismes, la perfecció estròfica, l'ajust rítmic, el rigor dels consonants i les asso-

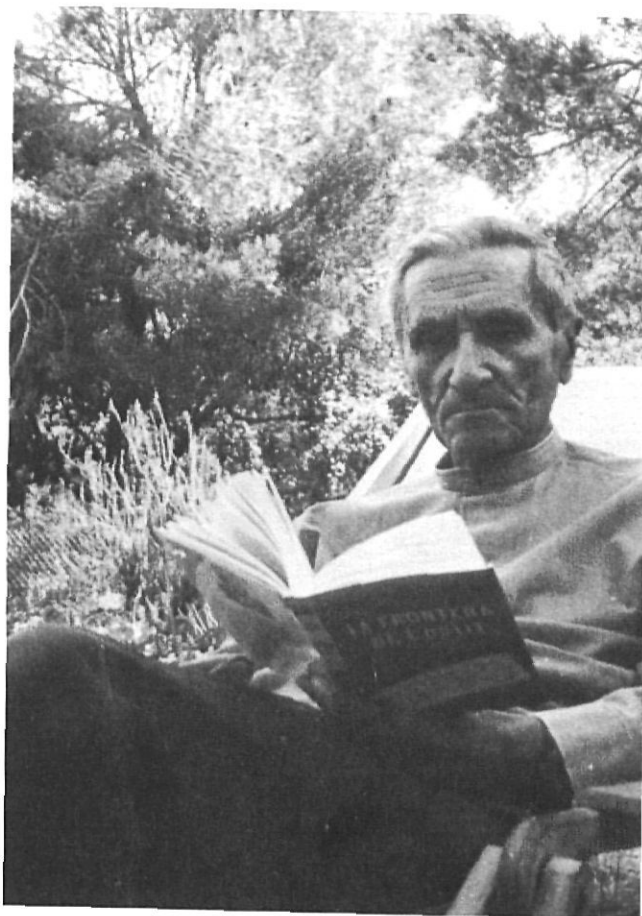
nants». (7) A Albert Manent també el sorprenen «l'arrodoniment de l'estrofa, la seguretat dels acabats». (8) Però aquest rigor d'artesà no és mai el resultat fred de la tècnica i de l'ofici, sinó el complement obligat de la inspiració, de la màgia subtil de la poesia que, per a Geis, és «una teranyina de boira lluminosa que embolcalla les coses, que realitza el misteri i irrealitza la realitat».

En els centenars de poemes escrits per Camil Geis al llarg de la seva vida, aplegats en el volum *De primavera a veravera*, la riquesa temàtica i la varietat estilística es troben potenciades per una enlluernadora bellesa formal. Són obres irrepetibles en les quals les millors virtuts de l'herència noucentista es conjuguen amb els més alts valors de la lírica popular.

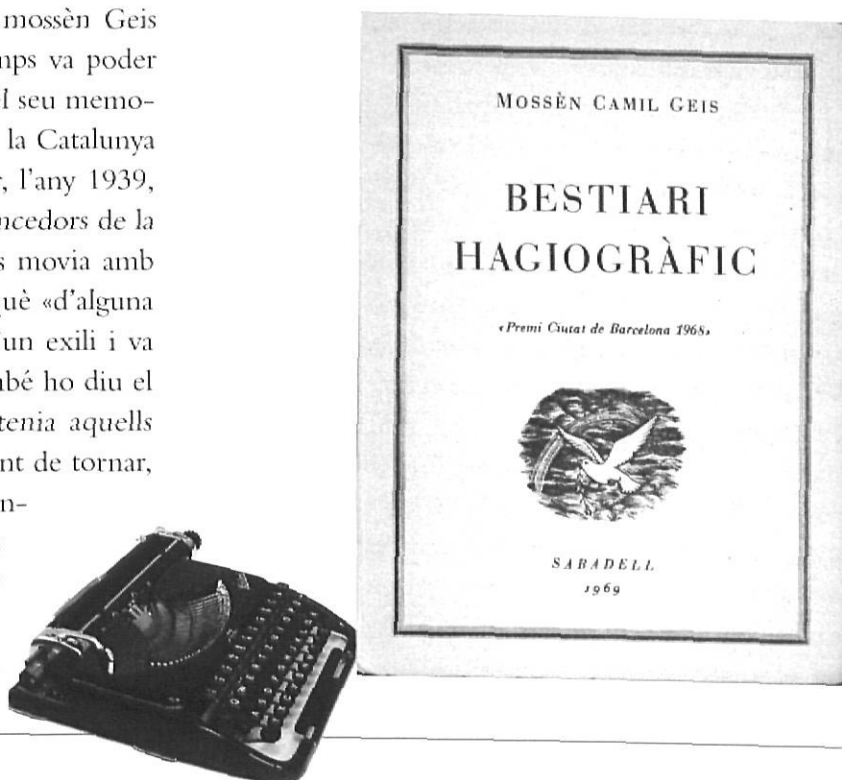
Aquesta obra poètica va ser distingida amb incomputables guardons i va rebre alguns reconeixements importants: l'any 1933, la Viola d'Or dels Jocs Florals commemoratius de la Renaixença; el 1961, el Premi Ciutat de Barcelona al *Bestiari hagiogràfic*; el 1971, el títol de Mestre en Gay Saber en els Jocs Florals de Barcelona, atorgat per primera vegada des de 1936.

El català

Quan va esclatar la Guerra Civil, mossèn Geis es va haver d'amagar i al cap d'un temps va poder passar la frontera; a França va escriure el seu memorial sobre «deu mesos de sacerdoci dins la Catalunya roja». Tot i això, quan va poder tornar, l'any 1939, no es va pas sentir còmode entre els vencedors de la guerra. Com diu Jordi Domènech, «es movia amb prudència entre la xusma feixista» perquè «d'alguna manera, ell també era vençut: venia d'un exili i va continuar visquent en un altre». (9) També ho diu el seu amic Ramon Guardiola: «No entenia aquells entusiasmes de la victòria. Estava content de tornar, però semblava que parlava un altre llenguatge». (10) El parlava en el sentit més literal de l'expressió: va experimentar des del primer moment vergonya i indignació davant la proscripció de la

El poeta, l'any 1981.

llengua catalana. En aquest punt es va mostrar intransigent; va haver d'escriure en castellà en prosa, però mai no hi escriví ni la ratlla d'un vers. A ell, a més, li és deguda la tímida represa del català en aquells anys difícils.

Aprofitant l'esclatxa d'un buit legal, va aconseguir de publicar, l'any 1942, el primer llibre en català aparegut legalment a Catalunya després de la guerra. La complicada peripècia, que després explicà amb molta gràcia en un article, va culminar feliçment gràcies a la conjunció de diverses circumstàncies: el gènere poètic, el tema religiós, l'estil verdaguerià i el títol bilingüe: *Rosa mística*. Fins i tot el primer poema del llibre era també bilingüe: «Oh, gloriosa regina/de la celeste pàtria, /la cristiana prole /guia a la gran victòria [...]». Aquesta experiència la va repetir en els *Poemes eucarístics* i en unes estampes editades per l'Abadia de Montserrat.

La catalanitat de Camil Geis va assolir el cim l'any 1943, quan va escriure *En la mort del cardenal Vidal i Barraquer*, un sonet que no pogué publicar fins molt més tard i que acaba amb aquests versos: «Dia vindrà que dreçarem la testa! /El *Dies irae* sonarà a protesta /quan podrem dur-vos al pairal repòs. /I la pàtria nostra, feta a trossos, /quan pugui donar terra als vostres ossos /tornarà a prendre una ànima i un cos».

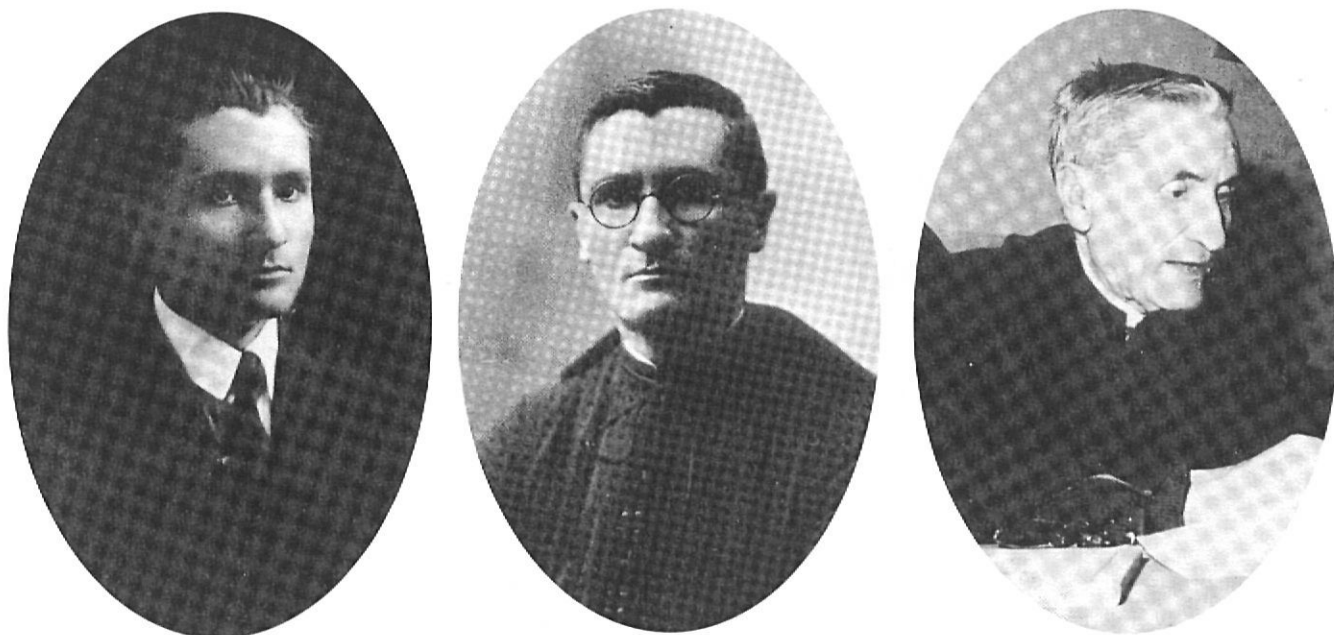
El gironí

Des de molt jove, Geis va ser conegut a Catalunya com un escriptor gironí. Com a tal fou presentat l'any 1923 en la pàgina literària «Noucents» del diari *El Dia* de Terrassa, i el 1925 Octavi Saltor parlà d'ell a Barcelona com «l'hereu de Girona», perquè venia a substituir Joan Badia, mort quan havia esdevingut el poeta ciutadà per excel·lència.(11) També el seu primer llibre poètic, *Balades i cançons*, van dir que era «típicament gironí» i «de regust gironí», respectivament, Lluís G. Pla i Ramon Roca Puig.(12)

El cas és que Geis no va oblidar mai la ciutat dels seus pares i va mantenir sempre viva la vinculació sentimental i literària amb les seves arrels. Va tenir múltiples ocasions per exercitar-la: les col·laboracions a *Revista de Girona*, a *Vida catòlica*, la participació en els programes de Setmana Santa, de Fires, de la Festa Major del Pont...

Els escenaris gironins van ser per a ell una font d'inspiració inesgotable: la catedral, la Devesa, el Pont Major, el Ter, les muralles, les imatges marianes... I també els records personals: els Dies Sants, el Corpus, l'estiu, la tardor i l'hivern. Els poemes gironins expressen l'enyor perpetu —«Ai, melangia, tu restes!»— de la ciutat on va néixer i la nostàlgia dels anys en què va rebre de prop «el seu alè immortal». És l'autor de l'aiguafort *Portal de Sant Cristòfol*, que desmitifica les gestes històriques i glorifica la vida quotidiana, i de *Girona a l'hivern*, poema que Manuel de Montoliu va triar per a una antologia «com a mostra acabada de la

Tres moments de la vida de Camil Geis.

complexa qualitat lírica del poeta».(13) Va escriure, sobretot, *Oda a Girona*, un dels millors elogis poètics que la ciutat ha rebut en el decurs del segle XX. Aquesta mostra de devoció filial i d'exigència cívica inscriu definitivament el nom de Camil Geis en el cens dels gironins més il·lustres.

L'any 1929, quan tot just abandonava les terres gironines, Lluís G. Pla denunciava que era «un dels homes més poc compresos o més rudimentàriament negligits» del grup de literats de la ciutat.(14) Aquest desconeixement va créixer amb la distància i ha continuat fins ara mateix en els cercles literaris i en les institucions ciutadanes. L'Ajuntament franquista li va concedir els «Veros de la Ciudad» i el consistori democràtic li va dedicar una plaça al seu barri, però el centenari del seu naixement es va escolar sense cap mena de memòria o homenatge. A Sabadell, en canvi, feia anys que l'havien proclamat Fill Adoptiu i li havien atorgat la Medalla d'Or de la ciutat.

Narcís-Jordi Aragó
és periodista.

Notes

- (1) DOMÈNECH, Jordi. «Camil», a *Quaderns*, núm. 118, Sabadell, 2004.
- (2) SALTOR, Octavi. «Llibres catalans», a *Notícia catalana*, Madrid, juliol-agost 1982.
- (3) AMIGÒ, Leandre. «Pròleg» a *Pas i repàs*, Biblioteca Quaderns, Sabadell, 1981.
- (4) DOLÇ, Miquel. «Las prosas de Camil Geis», a *La Vanguardia*, Barcelona, 25 de novembre de 1982.
- (5) FORNER, Climent. «Mn. Camil Geis, prosista», a *Catalunya Cristiana*, Barcelona. 13-19 de juny de 1982.
- (6) SERRAHIMA, Maurici. «Horitzons i rutes», article de 1944 inèdit fins a la seva publicació a *Quaderns*, núm. 31, Sabadell. 1983.
- (7) SALTOR, Octavi. *Id.*, *ibid.*
- (8) MANENT, Albert. «Horitzons i rutes d'un poeta», a *Pyrene*, núm. 51, Olot, 1954.
- (9) DOMÈNECH, Jordi. *Id.*, *ibid.*
- (10) GUARDIOLA, Ramon. «Vuitanta anys de mossèn Camil Geis», a *Revista de Girona*, núm. 102, 1r trimestre 1983.
- (11) SALTOR, Octavi. «Els poetes de Girona», a *Quatre coses*, núm. 9, Barcelona, 15 de juliol de 1925.
- (12) PLA, Lluís G. «Balades i cançons», a *La Ciutat*, Sabadell, 18 de maig de 1932. ROCA PUIG, Ramon. «Balades i cançons», a *La Paraula Cristiana*, Barcelona, febrer de 1933.
- (13) MONTOLIU, Manuel de. «Breviari crític», a *La Veü de Catalunya*, Barcelona, 24 de març de 1932.
- (14) PLA, Lluís G. «Mossèn Camil Geis, poeta», a *Diario de Girona*, 6 de desembre de 1929.